УДК 338.43:631.1:65.011

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК СКЛАДОВА ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Грановська В.Г., к.е.н.
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

У статті визначено та обґрунтовано необхідність розвитку аграрних підприємств на основі використання інноваційних технологій у провідних галузях аграрних підприємств з метою забезпечення їх конкурентоспроможності.

The article outlines and the necessity of development of agricultural enterprises based on innovative technologies in major areas of agricultural enterprises to ensure their competitiveness.

Постановка проблеми. На сьогодні розвиток конкурентних відносин в аграрній сфері виробництва в цілому та забезпечення конкурентоспроможності підприємства, як її структурної одиниці є необхідністю, що зумовлена рядом об'єктивних чинників. Конкурентоспроможність аграрного підприємства визначається як концентрований вираз сукупності його ресурсного потенціалу, напряму та диверсифікації виробництва, частоти та ефективності застосування новітніх технологій, організації, управління та обсягів реалізації продукції на ринку. Слід зосередити увагу на відносності поняття конкурентоспроможності: конкурентоспроможне аграрне підприємство у масштабах області може бути неконкурентоспроможним у масштабі країни. Наступною важливою рисою конкурентоспроможності є її часова детермінованість. Вона залежить від стану та динаміки ринку, змін ринкової кон'юнктури. Враховуючи методику проведення оцінки конкурентоспроможності агроформувань та визначення їх ринкової позиції в галузі, слід зауважити, що дана характеристика не є іманентною рисою, а є результатом взаємодії ряду чинників. При цьому, темпи та динаміка впровадження інновацій у виробництво впливатимуть на інтенсивність, методи та рівень конкуренції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні до найістотніших перешкод використання конкурентних переваг підприємств аграрної сфери виробництва відносяться: просторово-структурні диспропорції та деформації; надмірна і загрозлива для цілісності й економічної безпеки диференціація за рівнем економічного розвитку та якістю життя споживачів; нераціональна залежність економіки від кон'юнктурних коливань на зовнішніх ринках та стабільності розвитку - від динаміки експорту і критичного імпорту стратегічних ресурсів; необґрунтованість засобів стратегічного програмування соціально-економічного розвитку на регіональному та місцевому рівнях.

Постановка завдання. Виникає необхідність удосконалення економічного механізму забезпечення конкурентоспроможності агроформувань через обґрунтування основних методологічних засад управління інноваційною системою, як її домінанти, що забезпечуватиме збереження і нарощування інноваційного потенціалу підприємств; розвитку найбільш прибуткових виробничих напрямів; фінансову стабільність та виробництво і реалізацію науко-

ємної продукції. Виходячи з цього, особливої актуальності набуває визначення перспектив розвитку провідних галузей сільськогосподарських підприємств на інноваційній основі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційна діяльність, що здійснюється на основі прогресивних науково-технічних досягнень є головним інструментом подолання кризових явищ, стабілізації і зростання економіки та підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. Основу для інноваційного розвитку створюють економічні суб'єкти, що здійснюють інноваційну діяльність з метою отримання вигод. Проте її результативність залежить від стану зовнішнього і внутрішнього економічного середовища, наявності необхідних умов для впровадження й раціонального використання інноваційної продукції. В аграрній сфері економіки розвиток інноваційної діяльності стримується через недостатнє стимулювання з боку держави впровадження інновацій у виробництво, обмеженість внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування інновацій та неможливість їх швидкої мобілізації. Відповідно визначення сутності інноваційної діяльності характеризує її як діяльність із створення та доведення науково-технічних ідей і винаходів, розробок до результату, придатного до практичного застосування в аграрній сфері виробництва. Завершеність розуміння інноваційної діяльності випливає не тільки з визначення інновації, що об'єднує науку, техніку, економіку, підприємництво, освіту та управління, а й з позицій теорії життєвих циклів і стадій їхнього розвитку, серед яких виокремлюють цикли створення та цикли реалізації інновацій.

У сільському господарстві та в галузі рослинництва, зокрема, інноваційні технології являють собою економічні моделі, що на основі використання елементів біологічного землеробства та оптимізації виробничих процесів дозволяють досягнути високого ступеня керованості, прогнозованості та ефективності. На відміну від традиційних технологій, інноваційні технології виробництва продукції рослинництва базуються на використанні енерго- і ресурсозберігаючих систем землеробства, елементами яких є: відповідність біологічним і зональним особливостям вирощування сільськогосподарських культур з урахуванням ґрунтово-кліматичних умов; відмова від виконання оранки; мінімізація основного обробітку ґрунту в напрямку зменшення кількості агротехнічних операцій та поєднання кількох операцій в одному технологічному процесі, що зумовлює скорочення часу обробітку посівних площ на 70–80 % та забезпечує економію виробничих витрат у середньому в п'ять разів, у тому числі витрати на добрива – на 30–40 %, паливно-мастильні матеріали (ПММ) – на 60–70 %, придбання сільськогосподарської техніки – на 80–90 %; використання широкозахватної ґрунтообробної техніки, що передбачає подвоювання коліс, застосування широкопрофільних шин або гумово-металевих гусениць і дає змогу знизити рівень ущільнення ґрунту та витрати ПММ; зменшення глибини дії робочих органів сільськогосподарських машин на ґрунт і мульчування його поверхні соломою та іншими післяжнивними рештками; здійснення прямого посіву по післяжнивних рештках; застосування багаторівневого комплексу заходів боротьби з бур'янами та інтегрованих

систем удобрення і захисту рослин (використання науково обґрунтованої системи сівозмін; посів сидеральних культур, що сприяють накопиченню в ґрунті азоту, збільшують інфільтрацію води, дозволяють скоротити обсяги використання гербіцидів, підвищують урожайність культур; точне внесення добрив під горизонт посіву; управління посівними нормами сільськогосподарських культур і шириною міжрядь).

У системі економічного механізму досягнення високого рівня конкурентоспроможності на інноваційній основі здійснюється через використання відповідних методів: організаційних, економічних, техніко-технологічних, адміністративних. Критерієм ресурсозбереження, як елементу інновацій, є максимальний рівень окупності витрат, підвищення обсягів реалізації сільськогосподарської продукції, підвищення ефективності здійснення інвестицій та рівня їх рентабельності.

Для досягнення конкурентоспроможного функціонування аграрних підприємств необхідно вибрати відповідний тип їх розвитку, що дозволить забезпечити розширення напрямів виробничої діяльності та стійке зростання виробництва. Таким типом розвитку є інноваційний, що характеризується високим рівнем розвитку освіти та науки, особливо прикладної, розвитком та впровадженням у виробництво науково-дослідних робіт і проектно-конструкторських розробок. Основою інноваційного розвитку є випереджувальні інвестиції, зокрема фінансові, високий рівень фахових знань, широка інформатизація, потужний інтелектуальний потенціал. Саме забезпечення прямих зв’язків науки і виробництва дозволить збалансувати попит та пропозицію інноваційного продукту. Інноваційна діяльність здійснюється завдяки прогресивним науково-технічним досягненням і є вирішальним фактором подолання кризових явищ, розширення сфери діяльності та зростання прибутковості та рентабельності аграрних підприємств.

До найбільш негативних тенденцій та викликів для реалізації потенціалу конкурентоспроможності аграрних підприємств, як елементів соціально-економічних відносин слід віднести: уповільнення темпів посткризового відновлення обсягів господарської діяльності у базових видах економічної діяльності, насамперед внаслідок обмеженості власного та доступу до зовнішнього фінансування розвитку; зменшення частки нематеріальних активів, зокрема інтелектуальної власності та погіршення інноваційного складника конкурентоспроможності продукції суб'єктів господарювання; посилення енергетичної залежності підприємств.

Отже, перспективними напрямами реалізації потенціалу і протидії негативним тенденціям розвитку та зміцнення конкурентоспроможності економіки регіону видаються: удосконалення інституціонального забезпечення розширення фінансових можливостей підприємств реального сектора економіки; покращення інституціональної інфраструктури інноваційного розвитку; активізація діяльності центральних і місцевих органів влади з покращення інвестиційного середовища та залучення інвестицій в аграрну сферу виробництва, розвиток кластерних та інтеграційних форм господарювання як перспективного напряму зниження трансакційних витрат суб'єктів підприємництва та залучення інвестування.

Забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств через впровадження у виробництво інноваційного продукту в сучасних умовах вимагає від вітчизняних товаровиробників вирощування виробничого потенціалу з метою мінімізації витрат на одиницю продукції. Значною мірою це стосується продукції рослинництва як провідної галузі сільського господарства. Значного зменшення виробничих витрат у рослинництві можна досягти, впроваджуючи інноваційні технології вирощування сільськогосподарських культур. Серед проблем, що виникають в аграрній сфері при впровадженні інновацій, можна виділити такі: відсутність науково-технічної інформації щодо самих розробок і їх впровадження в аграрних підприємствах; тривала та ускладнена процедура розгляду інноваційних проектів з метою надання їм певних пільг; відсутність ефективної системи фінансово-кредитної підтримки інноваційної діяльності з урахуванням і збереженням спеціалізації підприємств; високий економічний ризик у зв'язку зі значними витратами виробництва на нововведення і невизначеністю ринку збуту та обсягів попиту на ньому; невідповідність існуючих нормативної бази та техніко-технологічних стандартів сучасному рівню економічного розвитку та вимогам до техніки і технологія на світовому ринку; нестача в аграрних підприємствах обігових коштів та їх залежність від зовнішніх джерел фінансування; відсутність кваліфікованих кадрів.

Визнано, що в умовах ринкового середовища головним важелем економічного механізму ресурсозбереження є конкуренція. Конкуренція товаровиробників на ринку змушує їх, з одного боку, підвищувати якість продукції, діючи на основі нецінових методів боротьби, а з іншого – знижувати витрати на виробництво одиниці продукції. У сукупності це сприяє підвищенню рівня ресурсоспоживання і посиленню збереження ресурсів виробництва.

Висновки. Отже, впровадження інновацій у виробничу діяльність агарних підприємств дозволить: сформувати інфраструктуру ринку інноваційної продукції сукупністю організацій, колективів, окремих спеціалістів, потенційно спроможних виконувати інноваційну діяльність; забезпечити платоспроможність сільськогосподарських товаровиробників, що підвисить попит та обсяги придбання інноваційного продукту; збільшити обсяги не лише зовнішніх, а і внутрішніх інвестицій при здійсненні трансферу завершених розробок; прискорити частоту та обсяги пропозиції інновацій та подолання існуючого дефіциту інвестиційного капіталу; стимулювання з боку держави агарних підприємств до інноваційного оновлення шляхом дотацій та преференцій.

Інноваційний розвиток сільського господарства базується на здійсненні державної аграрної та інвестиційної політики, спрямованої на активізацію нововведень, як пріоритетної складової загальної стратегії підвищення національної конкурентоспроможності через забезпечення конкурентоспроможності на мікрорівні, забезпечення умов для реалізації вітчизняними сільськогосподарськими підприємствами стратегії просування на зовнішніх ринках, підтримки конструктивної конкуренції на внутрішньому ринку, що стимулюватиме аграрні формування до інноваційної діяльності, забезпечення тісної

інтеграції виробництва і науки, з метою сприяння випереджальному розвиткові науково-технологічної сфери.

Література:

1. Бабенко В. А. Інвестиційний чинник інноваційного розвитку агропромислового виробництва [Електронний ресурс] / В. А. Бабенко. - Режим доступу : http:www.nbul.gov.ua/portal.

2. Інноваційний розвиток в Україні: наявний потенціал і ключові проблеми його реалізації // Центр Разумкова. Національна безпека і оборона. – 2009. - № 7. – С. 1-25.

3. Лупенко Ю. А. Інвестування розвитку сільського господарства / Ю. О. Лупенко, Є. І. Лупенко // Економіка АПК. - 2008. - № 12. - С. 59-62.

4. Сирцева С.В. Інноваційний потенціал як складова економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства / С.В. Сирцева // Вісник аграрної науки Причорномор'я.– 2008. – № 4 (47). – С. 115-121.

5. Синявська І.М. Формування інноваційної стратегії аграрного підприємства / І.М. Синявська // Вісник аграрної науки Причорномор'я.– 2010. – № 6 (47). – С. 258 - 261.

6. Смолінський В.Б. Проблеми фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств / В.Б. Смоленський // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2. – С. 179 - 182.

УДК 65.016.8:334.716 : 65.011.47 : 336

ОЦІНКА ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК СКЛАДОВА ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ

Дорогань-Писаренко Л.О., к.е.н., доцент, Дорошенко А.П., к.е.н., Лях М.В., магістрант

Полтавська державна аграрна академія

Визначено основні показники, що характеризують ліквідність та платоспроможність підприємства. Охарактеризовано основні чинники, що визначають платоспроможність окремого суб'єкта господарювання.

Basic indexes that characterize liquidity and solvency of enterprise are certain. Basic factors that determine solvency of separate subject of menage are described.

Постановка проблеми. Економічне зростання будь-якого суб’єкта господарювання має забезпечуватися достатнім рівнем його ліквідності та платоспроможності. В сучасних умовах більшість торгівельних операцій між учасниками ринку передбачають необхідність здійснення платежів за придбані товари, роботи, послуги якщо і не на умовах передоплати, то відразу після передачі товару чи наданні послуги покупцю. Низький рівень ліквідності та платоспроможності не дозволить підприємству забезпечити безперебійність виробничих процесів та не дасть змоги вчасно проводити розрахунки по своїх зобов’язаннях. Крім того, неплатоспроможність окремих учасників ринку має негативний вплив і на всю економічну систему, оскільки збільшує тривалість операційних циклів таких підприємств та уповільнює процес загального економічного зростання.

Більшість підприємств в існуючих економічних умовах не приділяють достатньої уваги питанням постійного моніторингу рівня їх ліквідності та, як наслідок, через деякий час зіштовхуються з проблемою недостатності або